

NOVIČE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 18. julija 1855.

List 57.

Razmera klaje,

ki jo živina povžije, in stelje, ki se ji nastilja s težo pridobljenega gnoja.

Vsakteri živež, ki ga živina vživa, se na teži zmanjšuje v želodcu in čevah, ker veči del gré v kri, da živino redí, nekoliko pa ga med prebavljanjem izpuhti; pa tudi od tega, kar pride kot blato od živine, ga nekoliko zgnjije, preden pride kot gnoj na njivo.

To je zguba, ki jo terpi klaja, kadar gredé skozi želodec in čeva se spreminja v gnoj.

Klaja, tako izmolzena, bi pa bila malo vreden gnoj, ako ravno na ti poti, po kateri gnojno moč zgubiva, ker živini redivno moč daje, bi ne dobivala tudi od želedecovih in čevinih sokov takih prihodkov, ki pomnožujejo tečnost gnoja.

Če bi natanko vedili: koliko to vaga kar gre iz klaje v zgubo, pa tudi to, kar pride medpotoma po čevih klaji od živalskih sokov na dobro, bi lahko rekli: toliko in toliko gnoja se dobi iz toliko in toliko klaje in stelje.

Ker pa tega natanko zrajtati ne moremo, se moramo le skušinj deržati, ki jih imamo o tem.

Dokler je gnoj še vlažen in še gorko vrè, je dvakrat težji kakor je bila povžita suha klaja in primerno nastlana stelja. Če pa pravimo, da na priliko, 100 funtov povžite suhe klaje s primerno steljo vred dá 200 funtov gnoja, se zastopi to le od hlevskega gnoja, ker je živinskemu blatu še nekoliko scavnice primešane, ali, če je gnoj že na gnojnišču, z deževnico nadomestena. Kolikor mlaji, to je, kolikor sirovejši je hlevski gnoj, — kolikor več živina pije, — kolikor bolj sočnata je klaja, ki jo živina povživa, toliko več je gnoja, — zatega voljo dobivamo naj več gnoja od goveje živine, manj od konj, in naj manj od ovác.

Ker pa je med klajo in klajo velik razloček ne le o tem, kar redivnost temuč tudi gnojivnost zadeva, vsak lahko zapopade in to so tudi skušnje učile. Oče umnega kmetijstva slavni Thaer se je veliko pečal s temi skušnjami, da bi zvedil ključ za to rajtengo, po kateri bi mogel kmetovavec reči: „če toliko in toliko te ali uné klaje dam živini, bom dobil toliko in toliko gnoja od nje“. Thaer pravi: naj gospodar od živine povžito seno s prišteto primerno nasteljo dvakrat vzame (ali s številko 2 poštevva ali multiplicira), bo precej resnico zadel; vendar pa mora poprej sočnato in bolj vodeno klajo prerajtati na vrednost sena, ker le potem bo rajtenga dosti gotova. Kar pa tečnost sená v primeri z drugo klajo zadeva, je za gori omenjeno rajtengo vediti potreba, da 200 funtov krompirja, 460 pése, 525 repe, 266 korenja še le toliko zdá ali zaleže kakor 100 funtov sená, — suhe navadne detelje, nemške in turške detelje pa že 90 funtov toliko zaleže kakor 100 funtov sená. Potem takem bi tedaj 200 funtov krompirja, ali 525 repe, ali 90 funtov suhe detelje ali 100 funtov sená ravno toliko gnoja dalo.

Če tedaj gospodar hoče po primeri zvediti, koliko

bo od svoje živine gnoja dobil, naj prerajta klajo, ki jo živini daje, na vrednost sená, kakor smo rekli, — potem naj prišteje še steljo, in vè ta znesek naj dvakrat poštee (ali, kakor navadno pravijo, dvakrat vzame) in precej gotovo bo zvedil, koliko gnoja zna pričakovati od svoje živine.

Obertnijske in rokodelske skušnje.

Za fužinarje kaj.

V fužinah je podstrešje včasih tako zakajeno, da je tudi podnevi temno v njih kakor ponoči; tudi niso, ker je vse leséno, brez nevarnosti ognja. Če se pa vsa notranja lesnina enkrat ali dvakrat na leto očedi prahú in potem pobeli z apnom, kateremu se je nekoliko galúna pridjalo, bo svetlo in čedno v levarnici in lesnina bode bolj zavarovana ognja. Dosti je, ako se na nekoliko meric (Scheffel) apna pridene le 10 funtov v vodi stopljenega galúna. To belilo, ki ga je leta 1846 Moshamer prvi priporočal, je tudi pripravno za druge poslopja, kjer hoče gospodar s svetlobo in čednostjo združiti varnost pred ognjem.

(Oest. Z. f. Berg- u. Hütt.)

Naprava dobre politure.

Dober vosek za likanje ali politiranje se naredi takole: V železni ponvici nad žerjavico se stopi čertert funta rumenega voska z 2 lotoma kolofonije; je vse dobro raztopljeno, se odstavi ponvica od ognja in potem prilije 2 lota terpentinovnega olja, in vsa zmes se tako dolgo meša, dokler se ne shladí. Z volnato cunjico se v gladko lesnino riba to likálo in v malo dneh se sveti kakor da bi bila likana bila. (Würzb. W.)

Dobro černo tinto si napraviti.

Naj bolja tinta se naredi takole: 18 lotov naj boljih šisk (Galläpfel), 7 lotov arabskega gumija in 7 lotov zelénega vitriola (Eisenvitriol) se zmeša skupaj potem, ko je vse to poprej posebej zdrobljeno (na drobno stolčeno) bilo. Potem se dene vse skupaj v lonec in vlije 3 funte vode čez; skoz 8 dni naj se vsaki dan naj manjenkrat premeša ta zmes. Osmi dan je tinta že gotova. Kadar je en del že porabljen, se prilije iznova funt vode in premeša zmes.

(Hannover. Mitth.)

Živinozdravilska skušnja.

7. list nemškega časnika „Deutsche Klinik“ nazznanja sledečo zdraviteljsko skušnjo: Neki star lovec, kateremu je bil lov (jaga) edino veselje na svetu, in ki se ni z nobeno stvarjo raje pečal, kakor z izrejo mladih lajavcev za lov, si je oskerbel vselej, kadar je mlade pse imel, enmalo tiste meze, s katero se kozé otrokom cepijo (Schutzblatternlymphe), da je tudi svojim psičkom kozé stavil in sicer v nosnico. Skozi 17 let je neprenehoma tako ravnal in na vprašanje: zakaj tako dela? je odgovoril, da „varujem svoje ljubljence tako imenovane pasje bolezní (Hundskrankheit); vsako leto skoz 17 let že tako ravnam